

แนะนำหนังสือ

เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส : การค้นคว้าและอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์
เพื่อสร้างคน สร้างชาติและสร้างทหารอาชีพ

Book Review

*A Story from a Senior Commissioned Officer: An Investigation and Research
of History Documents to Build People, Nation, and Professional Soldiers*

พีรยา มหาภักดีคุณ, Peeraya Mahakittikun*

วันรับบทความ 9 พฤศจิกายน 2564 / วันแก้ไขบทความ 17 ธันวาคม 2564 / วันตอบรับบทความ 21 ธันวาคม 2564

บทคัดย่อ

เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส: การค้นคว้าและอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างคน สร้างชาติและสร้างทหารอาชีพ ของ พันเอก ดร. สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ เขียนให้อ่านได้ง่ายโดยใช้ภาษาพูด เพื่อนำเสนอแนวคิดว่าการให้นักเรียน นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ และสาธารณชนทั่วไป ได้ฝึกฝนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ศึกษา ค้นคว้า ผ่านการอ่านเอกสารที่เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง ย่อมทำให้ได้ฝึกคิด ฝึกตั้งคำถาม ฝึกวิเคราะห์ และสามารถอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีข้อเท็จจริงรองรับ การศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่เน้นวิธีการมากกว่าเนื้อหาเป็นวิธีหนึ่งของการ “สร้างคน สร้างชาติ สร้างทหารอาชีพ” เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวและเป็นการประชาสัมพันธ์โครงการหอจดหมายเหตุ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในพระดำริของพลเอกหญิง ศ. เกียรติคุณ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ไปพร้อมกัน ผู้เขียนจึงใช้ “การเล่าเรื่อง” ประสบการณ์ที่ได้ไปค้นคว้า อ่าน เพื่อรวบรวมเอกสาร ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา (NARA) มาเป็นกรณีตัวอย่าง

คำสำคัญ วิธีการทางประวัติศาสตร์ การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ หอจดหมายเหตุแห่งชาติสหรัฐอเมริกา

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชามนุษยศาสตร์ วิทยาลัยศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต อีเมล peeraya.m@rsu.ac.th

Abstract

The book entitled “A Story from a Senior Commissioned Officer: an Investigation and Research of History Documents to Build People, Nation, and Professional Soldiers” by Senoir Colonel Dr.Sorasak Ngamcachonkulkid was simply written using verbal language to present the concept that if students, teachers, and people applied historical methodology to conduct research and study actual historical evidence by themselves, they would practice their thinking and analysing skills based on logic and facts. Studying history by focusing on methodology would help develop people’s media literacy. In order to manage historical education to “Build People, Nation, and Professional Soldiers”, the author then “told” his stories of researching and gathering documents at the U.S. National Archives and Records Administration, U.S.A., to provide knowledge for the public according to the General Professor Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhon’s archival project at the Department of History, Academic Division, Chulachomklao Royal Military Academy. This is the case study of how to prepare oneself and how thinking and working processes should be for successful historical education.

Keywords: Historical methodology, History instruction, U.S. National Archives & Records Administration: NARA

บทนำ

เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส: การค้นคว้าและอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างคนสร้างชาติและสร้างทหารอาชีพ ของ พันเอก ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ อาจารย์พิเศษและข้าราชการบำนาญ สังกัดกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในปี 2564 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เป็นหนังสือ 1 ใน 4 เล่ม ที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานให้แก่นางสาวตรีสุข

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 ISSN: 1513-4563

เขียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 21 กันยายน 2564 เพื่อให้กระทรวงศึกษาธิการนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ให้แก่เด็กและเยาวชน (<https://www.thaipost.net/main/detail/117426>) การพระราชทานหนังสือทั้ง 4 เล่มเกิดขึ้นในช่วงเวลาเดียวกันกับที่สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเรื่องเนื้อหาและการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์จากทั้งฝ่ายครูผู้สอน (<https://www.youtube.com/watch?v=SL8bpP7nFtE>) กับฝ่ายนักเรียน (<https://www.youtube.com/watch?v=zy54dc2jk9U>) และเกิดขึ้นท่ามกลางการแสดงความคิดเห็นที่สาธารณชนมีต่อประวัติศาสตร์ไทยและการสอนวิชาประวัติศาสตร์

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะแนะนำหนังสือ 1 ใน 4 เล่มที่ทรงพระราชทาน คือ เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุธ: การค้นคว้าและอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้างคน สร้างชาติและสร้างทหารอาชีพ ในประเด็นที่ว่าหนังสือเล่มนี้นำเสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นระเบียบวิธีการทางประวัติศาสตร์ให้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา แม้ว่าเรื่องทำนองนี้จะไม่ใช่อะไรใหม่ แต่มิติใหม่ที่สำคัญกว่าคือการนำเสนอแนวคิดที่เปิดกว้างให้แก่ผู้เรียนและสาธารณชนที่สนใจ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประวัติศาสตร์ชาติด้วยตนเอง สามารถเข้าถึงเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวข้องกับไทยและประเทศเพื่อนบ้านที่เคยเก็บรักษาและให้บริการ ณ หอจดหมายเหตุในต่างประเทศ ซึ่งยากต่อการเข้าถึงในสภาวะการณ์ปกติ ทว่านับจากนี้เป็นต้นไป เอกสารสำคัญที่เคยเก็บรักษาในชั้น “ความลับ” (Top Secret) ระดับต่าง ๆ และปัจจุบันได้รับการ “ปลดความลับ” (declassified documents) แล้วเหล่านี้ กำลังจะเป็นข้อมูลที่ผู้เรียนและสาธารณชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย เมื่อเข้าใช้บริการตามช่องทางต่าง ๆ ของหอจดหมายเหตุ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในพระตำหนักพลเอกหญิง ศ. เกียรติคุณ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

หนังสือเล่มนี้ต่างจากผลงานวิชาการทางประวัติศาสตร์อื่น ๆ ของพันเอก ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ เพราะเขียนในลักษณะ “การเล่าเรื่อง” เพื่อบอกเล่าบางสิ่งบางอย่าง อันเป็นประสบการณ์ตรงที่ได้รับจากการไปศึกษาและทำงานวิจัยที่คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน (Wisconsin-Madison University) สหรัฐอเมริกา การเดินทางไปค้นคว้า อ่าน คัดเลือก และรวบรวมเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา (U.S. National Archives & Records Administration: NARA) หลายครั้งและอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำกลับมาพัฒนาโครงการหอจดหมายเหตุ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ประสบการณ์ตรงจากการสืบค้น อ่าน ทำงานวิจัย และการนำผลวิจัยไปใช้จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ทำให้ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดทั้งสิ่งที่เป็นประสบการณ์ วิธีค้นคว้า วิเคราะห์ วิธีการทำงานที่ผ่านมา รวมถึงความคิดเห็นที่มีต่อสภาพการณ์โดยทั่วไปของสังคมไทยที่เป็นมา เป็นอยู่ และทางออกที่ควรจะดำเนินต่อไปในอนาคต ในมุมมองของผู้เขียน เพื่อให้ผู้เรียนและสาธารณชนที่สนใจได้ “รับฟังเรื่องที่เล่า” ผ่านการอ่านให้ได้ครบ ทั้ง “อรรถรส” และได้ “ลับสมอง” ดังที่ผู้เขียนปรารถนา จึงขอแนะนำหนังสือเล่มนี้ใน 4 ประเด็นเรียงตามลำดับดังนี้

1. จุดมุ่งหมายของ “การเล่าเรื่อง”

พันเอก ดร. สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ กล่าวไว้ใน “คำนำผู้เขียน” ว่า การเขียนหนังสือเล่มนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ ต้องการแนะนำ

(1) หอจดหมายเหตุ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในพระตำริของพลเอกหญิง ศ. เกียรติคุณ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (หรือต่อไปจะใช้คำว่า โครงการหอจดหมายเหตุ กปศ. สกศ. รร. จปร. ในพระราชดำริฯ)

(2) เอกสารของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา (U.S. National Archives & Records Administration: หรือต่อไปจะใช้คำว่า NARA)

(3) พระราชปรัชญาประวัติศาสตร์และการทรงสอนของพลเอกหญิง ศ. เกียรติคุณ ดร. สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

เป้าหมายทั้ง 3 ข้อนี้มีได้มุ่งเฉพาะในแวดวงวิชาการ แต่ต้องการเผยแพร่สู่สาธารณชนในวงกว้าง โดยเฉพาะนักเรียน นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างทัศนคติใหม่ว่า ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดหรือเขียนประวัติศาสตร์ชาติได้เท่าเทียมกัน การเขียนประวัติศาสตร์ของชาติไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นภายใต้การกำกับของรัฐ ไม่จำเป็นต้องมีชุดคำอธิบายในแนวเดียวกัน ทุกคนต่างมีอิสระในการสร้างองค์ความรู้บนฐานข้อมูลที่หลากหลาย เพื่อให้ทุกคนสามารถเป็นได้ทั้งผู้ผลิตชุดความรู้และเป็นส่วนหนึ่งขององค์ความรู้ การเปิดโอกาสให้ทุกคนที่สนใจเข้าถึงแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ได้อย่างทั่วถึง จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่สำคัญ เป็นที่มาของโครงการวิจัยเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ จากหอจดหมายเหตุต่างประเทศ ซึ่งพันเอก ดร. สรศักดิ์ ผู้เขียน ได้รับทุนอุดหนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช) ในปีงบประมาณ 2563-2564 และเป็นภารกิจสำคัญส่วนหนึ่งของโครงการหอจดหมายเหตุ กปศ. สกศ. รร. จปร. ในพระราชดำริฯ อีกด้วย

2. ที่มาและเรื่องราวที่อยากจะ “เล่า”

หนังสือเล่มนี้มีเนื้อหา 14 บท นำเสนอในลักษณะเน้นบูรณาการจุดมุ่งหมายทั้ง 3 ข้อไปพร้อมกัน เนื้อหา 3 บทแรก กล่าวถึงความจำเป็นมาและเหตุผลของเรื่องที่พันเอก ดร. สรศักดิ์ ผู้เขียน ต้องการจะ “เล่า” อันเป็นข้อมูล ความรู้ ข้อคิดเห็นและประสบการณ์จากการไปค้นคว้าและอ่านเอกสารที่ NARA กับเหตุผลของการนำเสนอในทำนอง “การเล่าเรื่อง” ที่ไม่เน้นความเป็นวิชาการมากนัก เพื่อให้ผู้อ่านได้ฝึกฝนทักษะการอ่าน การคิด การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล มีข้อเท็จจริงรองรับ ผู้เขียนเชื่อว่า การค้นคว้า การอ่านหลักฐานต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง เท่ากับการฝึกคิด วิเคราะห์ แยกแยะข้อเท็จจริงจากหลักฐานข้อมูลอย่างรอบด้าน และลุ่มลึก วิธีการทางประวัติศาสตร์ที่เน้นกระบวนการของการค้นคว้า ฝึกการอ่านข้อมูลหลักฐาน อ่านแล้วคิด คิดแล้วอ่าน วิเคราะห์ให้เป็น สังเคราะห์ให้ได้ ย่อมทำให้เข้าใจเบื้องหลัง ที่มาของกระบวนการสร้างสรรค์องค์ความรู้ที่ผ่านมาในอดีต มองเห็นสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และค้นพบแนวทางแก้ไขปัญหาที่ควรจะดำเนินต่อไปในอนาคต การศึกษาและการสอนวิชาประวัติศาสตร์ที่เน้นวิธีการมากกว่าเนื้อหาเช่นนี้จึงเป็นการพัฒนา

ความคิดความอ่านของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีวิจารณญาณ สามารถคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง คิดได้หลายรูปแบบ หลายมุมมอง ไม่ด่วนสรุป ไม่หลงเชื่ออะไรง่าย ๆ ยอมรับความคิดที่แตกต่างกันได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นการพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้มีความรู้เท่าทันสื่อ “รู้เขา รู้เรา” อยู่ตลอดเวลา อันเป็นการ “สร้างคน สร้างชาติ และสร้างทหารอาชีพ”

เพื่อให้การ “สร้างคน สร้างชาติ และสร้างทหารอาชีพ” บรรลุเป้าหมาย จำเป็นจะต้องให้ความรู้แก่พลเมืองเกี่ยวกับการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์และเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะเอกสารที่ชาวต่างประเทศเขียนถึงคนไทยและประเทศไทย รวมทั้งเอกสารที่คนไทยเขียนเองและนักจดหมายเหตุต่างชาติเลือกที่จะเก็บรักษาไว้ในชั้นความลับระดับต่างๆ อย่างไรก็ตาม การอ่านเอกสารที่ให้บริการในหอจดหมายเหตุของประเทศต่าง ๆ หรือแม้แต่เอกสารในหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทยนั้น หากผู้อ่านไม่มีพื้นความรู้ที่เพียงพอ ทั้งเรื่องลักษณะทั่วไปของเอกสาร บริบทของเอกสารที่จัดอยู่ในระบบของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และองค์ความรู้พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังศึกษา อาจก่อให้เกิดความเสียหาย กลายเป็นยาพิษที่ทำอันตรายให้แก่ตนเองและสังคมได้ หากผู้อ่านเชื่อและนำข้อมูลไปใช้โดยไม่ได้ตรวจสอบเทียบเคียงกับเอกสารอื่น ๆ

พันเอก ดร. สรศักดิ์ ผู้เขียน ต้องการให้ความรู้ทั้งในเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์และการใช้ข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จึงใช้เอกสารจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา(NARA) เป็นตัวตั้งในการอธิบาย ทั้งในฐานะ “วัตถุดิบ” และ “เครื่องมือ” ในการฝึกหัดอ่านด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

เนื้อหาบทที่ 4-11 เป็น “การเล่าเรื่อง” เพื่ออธิบายว่า NARA คืออะไร มีวิธีการจัดเก็บและให้บริการเอกสารอย่างไร ผู้ที่ต้องการจะไปค้นคว้าและอ่านเอกสารที่ NARA ต้องเตรียมตัวเตรียมใจอย่างไรบ้าง เมื่อเข้าไปใช้บริการที่ NARA แล้ว ควรปฏิบัติตนอย่างไร เมื่อได้อ่านข้อมูลแล้ว จะวินิจฉัยได้อย่างไรว่า ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้ หรือเชื่อถือไม่ได้ จะถือเป็น “ข้อมูลใหม่” ระดับ “เพชรน้ำเอก” ที่สามารถสร้างผลกระทบต่อการรื้อถอนองค์ความรู้เดิมได้อย่างมีน้ำหนักมากพอหรือไม่ หรือสามารถนำมาใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้มากน้อยเพียงใด

เนื้อหาส่วนสุดท้าย (บทที่ 12-14) เป็นการนำเสนอแนวทางการศึกษาประวัติศาสตร์ของนักวิชาการตะวันตกในปัจจุบัน ซึ่งเคยมีประสบการณ์ตรงในการอ่านและใช้เอกสารของ NARA มาก่อน และมีแนวทางการอธิบายประวัติศาสตร์ร่วมสมัยทั้งของไทยและเพื่อนบ้านในภูมิภาคอาเซียนในมุมมองใหม่

เอกสารที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุแห่งชาตินั้น ระบบงานจดหมายเหตุของแต่ละประเทศจะมีกฎหมายกำหนดรายละเอียดว่า เอกสารราชการที่มีอายุนานเท่าใดจึงสามารถเปิดเผยให้บริการแก่สาธารณชนได้ เช่น 20-50-75-100 ปี[†] และบางครั้งเอกสารบางรายการที่เคยเปิดให้บริการก็อาจถูกจัดเก็บเข้าชั้นความลับได้อีกเช่นเดียวกัน

[†] เช่น กรณีของสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย เมื่อแรกก่อตั้งกำหนดเวลาไว้ที่ 25 ปี ต่อมากำหนดรายละเอียดตาม พ.ร.บ.จดหมายเหตุแห่งชาติ พ.ศ.2556 และ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของทางราชการ พ.ศ.2540 ซึ่งแบ่งระยะเวลาการเปิดเผยข้อมูลตามประเภทของเอกสาร ดูเพิ่มเติมที่ <https://www.nat.go.th/>

กรณีของ NARA หรือ หอจดหมายเหตุแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา แบ่งเอกสารออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ ฝ่ายพลเรือน (Civilian) กับฝ่ายทหาร (Military) โดยจัดเอกสารไปตามกระทรวงทบวงกรมตามหน่วยงานราชการคล้ายกับสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติของไทย สิ่งที่ต่างกัน คือ NARA มีนักจดหมายเหตุผู้เชี่ยวชาญประจำในแต่ละฝ่าย เพื่อให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้ใช้บริการแต่ละคนเป็นรายกรณี โดยสามารถขอคำปรึกษาได้ตลอดระยะเวลาที่เข้าไปสืบค้น นอกจากนี้ หากผู้ค้นคว้าต้องการเสาะหาผู้ช่วยวิจัยมาช่วยเหลือในการค้นคว้า-อ่านข้อมูล สามารถขอให้เจ้าหน้าที่ของ NARA ช่วยจัดหาบุคคลภายนอกที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการมาทำงานอิสระเป็นรายชั่วโมงได้อีกด้วย เรื่องดังกล่าวผู้เขียนตั้งข้อสังเกตว่า อาชีพในลักษณะเช่นนี้ยังมีในเมืองไทย (สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ 2564 ก: 123)

ระบบการจัดเก็บเอกสารของ NARA เริ่มจากการแบ่งเอกสารออกเป็น 2 ประเภทดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นฝ่ายพลเรือน (Civilian) กับฝ่ายทหาร (Military) โดยแต่ละประเภทจะแบ่งย่อยลงตามลำดับคือ หมวด (RG) – หน่วยข้อมูล (Entry) – กล่อง (Box) – แฟ้มเอกสาร (Folder) – ข้อมูล (File) เอกสารแต่ละหมวด (RG) มีจำนวนมาก จึงแบ่งย่อยลงไปเป็นหน่วย (Entry) แต่ละหน่วยมีบัญชีแยกเอกสารแบ่งไปตามกล่อง (Box) ที่มีจำนวนแตกต่างกัน อาจมีถึง 600-700 กล่อง แต่ละกล่องมีแฟ้มเอกสาร (Folder) 20-30 แฟ้มขึ้นไป แต่ละแฟ้มอาจจะมีเอกสาร (Files) 200-300 แผ่น และยังคงมีเอกสารใหม่ ๆ ที่หลุดออกจากชั้น “Top Secret” หรือชั้น “ความลับ-ลับมาก-ลับที่สุด-ลับสุดยอด” ททยอยตามออกมาเรื่อย ๆ เนื่องจากสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอภิมหาอำนาจที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับทุกประเทศในทุกภูมิภาคทั่วโลกอยู่ตลอดเวลา ฉะนั้น แม้จะแบ่งแยกประเภทเอกสารเป็นฝ่ายทหารกับฝ่ายพลเรือนตามภารกิจของหน่วยงานราชการ แต่ในทางปฏิบัติแล้ว ผู้สนใจควรต้องอ่านเอกสารจากทั้ง 2 ประเภทเสมอ

เมื่อผู้ใช้บริการเลือก “หมวด (RG) – หน่วยข้อมูล (Entry) - กล่อง (Box)” ได้แล้ว ต้องกรอกเอกสารตามแบบฟอร์มที่กำหนด ผู้ให้บริการจะนำเอกสารทั้งหมดใส่รถเข็นมาให้ ผู้ใช้บริการสามารถขอยืมเอกสารมาอ่านได้ครั้งละไม่เกิน 20 กล่อง (Boxes) ในหน่วยข้อมูล (Entry) เดียวกัน และสามารถอ่านติดต่อกันได้ไม่เกิน 3 วัน สภาพของเอกสารที่ให้บริการ มีทั้งเอกสารต้นฉบับกับเอกสารฉบับสำเนา ส่วนใหญ่เป็นเอกสารฉบับสำเนาแบบเดียวกับที่พบในสำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติของประเทศไทย ดังนั้น ขนาดตัวอักษร สีหมึก และคุณภาพของกระดาษที่ใช้ จึงเสื่อมไปตามเวลา

เมื่อได้รับเอกสารมาแล้ว ผู้อ่านควรมีความเข้าใจเบื้องต้นว่า ข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารทางประวัติศาสตร์เหล่านี้มีฐานะเป็น “ข้อมูลดิบ” ก่อนจะนำไปใช้ จึงต้องนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์สังเคราะห์เสียก่อน หากใช้อย่างถูกต้องถูกเวลา ย่อมทำให้ข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญขึ้นมา ขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ศึกษาว่าจะให้คุณค่ากับข้อมูลที่ใช่แต่ละรายการมากน้อยเพียงใดและต้องใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเคร่งครัด

เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนและสาธารณชนที่สนใจ ให้สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์รับมือกับ “ข้อมูลดิบ” จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายได้ พันเอก ดร. สรศักดิ์ ผู้เขียน จึง “เล่า” เรื่องราวอันเป็นประสบการณ์ตรงของตนในการไปค้นคว้า อ่าน รวบรวมเอกสารจาก NARA และแม้ว่าผู้เขียนเคยไป NARA หลายครั้ง แต่เลือกเน้นที่ปี 2556 เป็นพิเศษเนื่องจากใช้เวลาค้นคว้านานเกือบ 2 เดือนเพียงพอที่จะสรุปให้ผู้อ่านเห็นภาพรวมได้ ดังจะกล่าวถึงต่อไปข้างหน้า

3. การเดินทางไปค้นคว้าและอ่านเอกสารที่ NARA

การเดินทางไป NARA ในปี 2556 มีภารกิจ 2 ระดับ

ระดับเฉพาะ เป็นเรื่องส่วนตัวของผู้เขียนที่ต้องการไปค้นคว้าเรื่องที่สนใจ ตั้งแต่การอ่านเอกสารเก่าที่ผู้ทำงานวิจัยก่อนหน้านี้เคยใช้มาแล้ว เพื่อทบทวน ตรวจสอบ องค์กรความรู้เก่าให้ลุ่มลึก รอบด้าน และตรวจหาจุดอ่อนที่อาจหลุดรอดสายตา กับการค้นหาความรู้ใหม่ที่จะมาสานต่อ หรือเปิดประเด็นใหม่ เนื่องจากผู้เขียนเป็นนักประวัติศาสตร์ที่มีสนใจศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในช่วง พ.ศ. 2475-2500 โดยเฉพาะเรื่องราวของขบวนการเสรีไทย จึงมีคำถามสำคัญบางประการที่ต้องการวิจัยต่อเนื่อง จึงเลือกการค้นคว้าแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีคำถามอยู่ในใจและเตรียมรหัสของหมวดเอกสารที่จะค้นคว้ามารียบร้อยแล้ว ได้แก่ หมวด RG226, RG457 และ RG59

ระดับกว้าง เป็นภารกิจตามโครงการหอจดหมายเหตุ กปศ. สกศ. รร. จปร. ในพระราชดำริฯ ที่ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ทรงมอบหมายให้พันเอก ดร. สรศักดิ์ รับผิดชอบการรวบรวมและจัดเก็บเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์จากหอจดหมายเหตุของสหรัฐอเมริกา (NARA) โครงการฯ ดังกล่าว เป็นการรวบรวมเอกสารของประเทศไทยที่ปรากฏในหอจดหมายเหตุแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ เอกสารที่รวบรวมมาจัดเก็บจึงมีที่มาจากสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส เยอรมนี จีน เกาหลี ญี่ปุ่น อินเดีย เวียดนาม ออสเตรเลีย สำหรับเอกสารที่ผู้เขียนเลือกไปค้นคว้าในครั้งนี้ เน้นไปที่สหรัฐอเมริกาเป็นหลัก โดยเลือกกลุ่มเอกสารประเภท “Top Secret” และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยและเพื่อนบ้านในอาเซียนสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสมัยสงครามเย็น ที่ “ปลดความลับ” แล้ว (declassified documents) เอกสารในส่วนนี้เน้นไปที่ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลเด่น ที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อการวิจัยทางประวัติศาสตร์และมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์แก่ของอาจารย์ นักเรียนนายร้อย จปร. ตลอดจนนักเรียน นิสิตนักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

เอกสารที่รวบรวมนำกลับมาในครั้งนี้จึงมีจำนวนมากถึง 4 หมื่นแผ่น (หน้ากระดาษ) และหากนับรวมกับครั้งก่อนหน้าและครั้งหลังๆ ก็มีจำนวนเกือบ 2 แสนแผ่น (สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ 2564 ข: 47) โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเหตุการณ์ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2475 จนถึง พ.ศ. 2518 เอกสารเหล่านี้เมื่อผู้เขียนทำสำเนาหรือถ่ายภาพมาแล้ว จะได้นำมาจัดเก็บในรูปของ “คลังข้อมูล” (Digital Collections) หรือ ระบบห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ของโครงการหอจดหมายเหตุ กปศ. สกศ. รร. จปร. ในพระราชดำริฯ ซึ่งกำลังอยู่ระหว่างการออกแบบระบบการจัดเก็บเอกสารและระบบการให้บริการ โดยได้รับความสนับสนุนและความร่วมมือจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

การเตรียมความพร้อมก่อนเดินทาง

สิ่งที่ผู้ค้นคว้าพึงปฏิบัติก่อนไปอ่านเอกสาร พันเอก ดร. สรศักดิ์ แนะนำว่า ก่อนจะค้นคว้าเพื่อวิจัยเรื่องใดก็ตาม ควรระลึกไว้เสมอว่า คำตอบที่จะได้รับนั้นจะมีผล (Impact) ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่หรือไม่ ถ้าก่อให้เกิดการผลิตองค์ความรู้ใหม่ก็ถือได้ว่าเป็นการวิจัยที่มีผลสำเร็จ การที่จะวิจัยแล้วได้ผลสำเร็จเช่นนี้ได้ควรต้องเริ่มต้นจากการเตรียมตัวให้ดีและมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ต้องมีฐานความรู้ในเรื่องที่จะค้นคว้า สามารถกำหนดคำถามหรือประเด็นที่ต้องการรู้ได้อย่างชัดเจน ยิ่งรู้กว้าง รู้ลึก รู้รอบด้าน ได้มากเท่าไร

วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 กรกฎาคม-ธันวาคม 2564 ISSN: 1513-4563

ก็ยังดี สิ่งสำคัญที่ต้องทำคือ การทบทวนวรรณกรรม (review literature) ต้องอ่านงานเขียนทั้งหมดให้ละเอียด โดยเฉพาะงานวิจัยที่เคยใช้เอกสารของ NARA มาก่อน เพื่อดูว่าองค์ความรู้เดิมที่มีอยู่เป็นอย่างไร มีจุดอ่อน-จุดแข็งตรงไหน มีการใช้ข้อมูลอ้างอิงอย่างไร หรือในที่นี้คือการ “รู้เขา” จากนั้นจึงเป็นการ “รู้เรา” คือหัวข้อการศึกษาที่เรากำลังทำนั้นจะเป็นการสานต่อองค์ความรู้เดิมให้หนักแน่น ลุ่มลึก รอบด้าน หรือจะสามารถโต้แย้งองค์ความรู้เดิม เปิดประเด็นอะไรที่แปลกใหม่ ได้หรือไม่ ตรงไหน อย่างไร และทำไม

“ข้อมูลใหม่” ที่ค้นพบ

การไปค้นคว้า อ่าน และเก็บรวบรวมเอกสารจาก NARA ทำให้ผู้เขียนได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

(1) เอกสาร NARA หมวด RG226, RG457 และ RG59 ทำให้ผู้เขียนค้นพบ “ข้อมูลใหม่” คือ หมวด RG226 พบ บันทึกของนายเตียง ศิริขันธ์, บันทึกคำให้การของนายกนต์ธีร์ ศุภมงคล และ หมวด RG457 พบ ข้อมูลใหม่ที่น่าสนใจของญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2

(2) เกณฑ์ที่จะใช้บ่งชี้ว่า เอกสารที่ค้นพบเป็น “ข้อมูลใหม่” ได้หรือไม่ ขึ้นกับเงื่อนไขสำคัญหลายประการ ดังที่ทูลกระหม่อมอาจารย์ทรงสอนไว้ว่า “ในแง่ประวัติศาสตร์มิได้เกิดขึ้นกับข้อมูลที่รวบรวมไว้เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับการตีความ ประเมินค่าของข้อมูลในแง่มุมใหม่ ๆ (ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้อยู่เสมอ) รวมทั้งยังเป็นการคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตด้วย” (สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ 2552: 53) การจะค้นพบ “ข้อมูลใหม่” จึงเป็นได้ทั้งการค้นพบหลักฐานใหม่ที่ไม่มีใครเคยพบมาก่อน กับการค้นพบจากข้อมูลเก่าที่มีอยู่แล้ว แต่เมื่ออ่านแล้วเกิดความคิดใหม่ มีมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม กฎเกณฑ์จะช่วยไขปริศนาและถือเป็นภารกิจสำคัญที่นักประวัติศาสตร์พึงกระทำ คือ การอ่านเอกสารต้นฉบับ แม้จะเป็นเอกสารต้นฉบับที่มีนักวิชาการรุ่นก่อนหน้าเคยอ่านไว้แล้ว เพราะการอ่านเอกสารต้นฉบับด้วยตนเอง อาจทำให้ได้พบเห็นข้อมูลบางอย่างที่เคยถูกมองข้ามไป นอกจากนี้ การอ่านเอกสารต้นฉบับที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จจำต้องอาศัยผลจากการทบทวนวรรณกรรมโดยละเอียดมาก่อนหน้านี้ด้วย

เมื่อพิจารณากรณีตัวอย่างเรื่องขบวนการเสรีไทย ที่ผู้เขียน “เล่า” ว่า ปัญหาสำคัญของการศึกษาเรื่องขบวนการเสรีไทยมี 2 ประการ ได้แก่

(1) งานวิชาการในอดีต หรือ “ตำนานเก่า” อธิบายว่า ขบวนการเสรีไทยเป็นความเคลื่อนไหวของผู้นำไทย ที่ต่อสู้แข่งขันกันระหว่างฝ่ายจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี และฝ่ายทหารบก ที่สนับสนุนญี่ปุ่นและอักษะ กับฝ่ายนายปรีดี พนมยงค์ ผู้นำฝ่ายพลเรือนและทหารเรือ ที่ต่อต้านการการรุกรานของญี่ปุ่น สนับสนุนฝ่ายเสรีประชาธิปไตยที่มีสหรัฐอเมริกา อังกฤษ เป็นแกนนำ เป็นการอธิบายที่มองจากภายนอก คือ ขาดมหาอำนาจเป็นหลัก และมองผู้นำประเทศเล็ก ๆ ทั้งหลาย (อย่างไทยและผู้นำขบวนการชาตินิยมในเอเชีย) ว่าเป็นเพียงหุ่นเชิดหรือตัวประกอบ คำอธิบายนี้ได้รับอิทธิพลจากสำนักคิด “The Transformation Thesis” ที่นำเสนอโดยแฮร์รี เจ. แบนดา (Harry J. Banda)

(2) เชื่อว่าเสรีไทยเป็นขบวนการที่มีขนาดใหญ่โตมิ่งกำลังพลพรรคนับแสนคน

การที่ผู้เขียนทำงานวิจัยเรื่องนี้มาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 2520 มีการเตรียมตัวที่ดี โดยให้ความสำคัญกับการทบทวนวรรณกรรม การอ่านเอกสาร ทั้งของเก่า ของใหม่ และตามคำแนะนำของนัก

จดหมายเหตุ NARA จึงได้ค้นพบ “ข้อมูลใหม่” ที่สามารถตอบโจทย์ 2 ประการ ที่ค้างคาใจมาโดยตลอดได้ว่า ขบวนการเสรีไทยมิได้เป็นเพียงขบวนการที่มุ่งหมายจะต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น แต่ยังเป็นขบวนการที่มีเป้าหมายในการต่อต้านและล้มล้างระบอบเผด็จการทหารของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามด้วย การต่อต้านนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ก่อนที่จะเกิดสงครามแล้ว ปฏิบัติการดังกล่าวนี้อาจจะนับได้ว่า เสรีไทยเป็นขบวนการทางการเมืองแรกสุดที่ต่อสู้เพื่อให้เกิดระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และน่าจะมีกำลังพลพรรคไม่มากนัก เพียง 8,000-10,000 คนเท่านั้น

“ข้อมูลใหม่” ที่นำทางผู้เขียนไปสู่การสร้าง “ตำนานใหม่” ให้แก่ประวัติศาสตร์ขบวนการเสรีไทย มีที่มาจากเอกสารสำคัญ 2 ชิ้น ได้แก่ บันทึกของนายเตียง ศิริขันธ์ ซึ่งช่วยไขปริศนาเป้าหมายทางการเมืองและการจับมือเป็นพันธมิตรกันระหว่างกลุ่มของนายจำกัศ พลางกูร นายเตียง ศิริขันธ์ และกลุ่ม ส.ส.อีสานที่เป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร กับนายปรีดี พนมยงค์ และบันทึกคำให้การของนายกนต์ธีร์ ศุภมงคล ที่ไขปริศนาตัวเลขเรื่องกำลังพลของเสรีไทย

ข้อเสนอใหม่ที่ได้จาก “ข้อมูลใหม่” นี้ สอดคล้องไปแนวทางเดียวกับงานวิจัยของนักวิชาการตะวันตก ร่วมสมัยที่เคยอ่านข้อมูลจาก NARA มาก่อน และนำเสนอมุมมองใหม่ในแนวทางเดียวกันกับผู้เขียน โดยเฉพาะงานของ ดร. คริสโตเฟอร์ โกชา (Dr.Christopher E. Goscha) กับงานของ ดร.แดเนียล ไฟน์แมน (Dr. Daneil Fineman) ซึ่งเน้นการอธิบายประวัติศาสตร์ของประเทศเล็กจากมุมมองภายใน หรือจากจุดยืนของผู้นำชาวพื้นเมืองในภูมิภาคต่าง ๆ ออกไปสู่การเมืองภายนอก โดยให้ความสนใจว่า บรรดาผู้นำชาวพื้นเมืองในประเทศเล็ก ๆ มีปฏิกริยาต่อกระแสการเมืองระดับโลกอย่างไร และด้วยเหตุผลใด เหตุที่มองเช่นนี้เป็นเพราะผู้นำชาวพื้นเมืองในประเทศเล็ก ๆ มักจะเรียนรู้และเลือกรับเฉพาะสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตน หมายความว่า ผู้นำชาวพื้นเมืองในประเทศเล็กเลือกเข้าข้างประเทศมหาอำนาจเป็นฉากบังหน้า แต่เหตุผลเบื้องหลัง หรือหลังฉากของผู้นำชาวพื้นเมืองเหล่านี้ คือ เป้าหมายของตนในการเมืองระดับท้องถิ่น เนื่องจากมีปัญหการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันเอง จึงนำปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองของตนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองภายนอกในระดับโลกที่มีการแบ่งขั้วแยกข้างกันอย่างชัดเจน นอกจากนี้ “ข้อมูลใหม่” ที่ค้นพบจากหมวด RG457 ซึ่งเป็นเอกสารที่หน่วยงานด้านข่าวกรองของสหรัฐอเมริกาตรวจจับได้จากรายงานทางการทูต และโทรเลขลับของฝ่ายญี่ปุ่นในระหว่างสงคราม เป็นมุมมองของฝ่ายญี่ปุ่น ที่ช่วยสนับสนุน “ตำนานใหม่” ของเสรีไทยให้มีความลุ่มลึกและรอบด้านเพิ่มขึ้นไปอีก

“ตำนานใหม่” ของขบวนการเสรีไทยจึงไม่เพียงสะท้อนภาพการเคลื่อนไหวของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ทั้งในนามกลุ่มและในแง่ปัจเจกบุคคล ที่เข้าไปมีบทบาทในบริบทที่แตกต่างกันเท่านั้น หากแต่ “ตำนานใหม่” ของขบวนการเสรีไทยยังช่วยเสริมเติมเต็มประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ได้อีกว่า มิได้มีเพียงการแข่งขันอำนาจระหว่างผู้นำทางการเมืองอย่างกลุ่มของจอมพล ป. พิบูลสงครามกับกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์ โดยมีฉากหน้า หรือการตีตรา ว่าเลือกเข้าข้างฝ่ายใดในสงครามโลกครั้งที่ 2 เท่านั้น แต่ยังมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “หลังฉาก” เข้ามาเกี่ยวข้องอีกมากมาย ทั้งในมิติของการแข่งขันอำนาจระหว่างตัวบุคคล กลุ่มการเมือง และบริบทของสถานการณ์ที่ซับซ้อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งในบางห้วงเวลาอาจต้องวิเคราะห์กัน

เป็นรายชั่วโมง ตั้งแต่การเมืองระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก รายละเอียดในเรื่องนี้ พันเอก ดร. สรศักดิ์ ได้แยกไปเขียนไว้ในอีกเล่มหนึ่งที่น่าสนใจไม่แพ้กัน (สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ 2564 ข)

จุดเด่นอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ คือ การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ทรงวางรากฐานไว้ โดยให้ความสำคัญกับการสอนวิธีคิดและฝึกวิธีการทางประวัติศาสตร์ ก่อนจะนำเข้าสู่เนื้อหา เพื่อให้ให้นักเรียนนายร้อยฯ ฝึกค้นคว้าและอ่านเอกสารขั้นต้นหรือหลักฐานทางประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง โดยถือว่า การอ่านให้ได้ คิดให้เป็น จะนำไปสู่การตั้งข้อสงสัย ฝึกตั้งคำถาม หาคำตอบ ฝึกโต้แย้ง แสดงเหตุผล และมองอดีตได้จากแง่มุมต่าง ๆ วิธีจัดการเรียนการสอนแบบนี้จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึก “ลับสมอง” คิดเองเป็น วิเคราะห์เองได้ มีวิจารณ์ญาณ ไม่ด่วนสรุป และไม่ถูกชี้นำหรือชักจูงได้โดยง่าย เข้าใจทั้งสิ่งที่เป็นไปในอดีต ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และค้นหาแนวทางที่ควรแก้ไขต่อไปในอนาคตได้อย่างถูกต้องทุกทิศทาง เป็นแนวทางของการ “สร้างคน สร้างชาติ และสร้างทหารอาชีพ” เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความรู้ และใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ในการแก้ปัญหาและพัฒนาบ้านเมือง

แนวทางที่ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ทรงวางรากฐานไว้นี้ ก่อเกิดเป็นโครงการหอจดหมายเหตุ กปศ. สกศ. รร. จปร. ในพระราชดำริฯ ที่ได้ทรงนำร่องมาตั้งแต่ปี 2534-2535 จากนั้นด้วยพระเมตตาจึงพระราชทานทุนส่วนพระองค์ส่งคณาจารย์ไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกในหลายประเทศ รวมทั้งการไปวิจัยและเก็บรวบรวมเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทยจากหอจดหมายเหตุของประเทศต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการจัดเรียนการสอน การวิจัย และการบริการทางวิชาการ ในท้ายที่สุดจึงได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติและกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในการทำโครงสร้างพื้นฐาน (Critical Research Infrastructure) เพื่อให้บริการแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา ครูอาจารย์ นักวิจัย ตลอดจนสาธารณชนที่สนใจ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการวิจัยด้านประวัติศาสตร์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากฐานข้อมูลที่กว้างขวางและหลากหลาย ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานตอนหนึ่งว่า “การหาข้อมูลหรือหลักฐาน ควรหาหลักฐานให้ได้มากที่สุด และหลากหลาย เพื่อตรวจสอบตรวจทานกันและกัน ให้มั่นใจได้จะจำลองภาพในอดีตได้ใกล้เคียง” (สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ 2564 ก:124)

การอ่านเอกสารที่มีต้นฉบับมาจากภาษาต่างประเทศให้แตกฉานนั้นมีข้อที่กระทำได้ง่าย ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างเรื่องการศึกษาประวัติศาสตร์ของขบวนการเสรีไทย ที่ยังมีข้อจำกัดอีกหลายอย่าง อาทิ การเข้าถึงเอกสารของฝ่ายอักษะที่ใช้ภาษาญี่ปุ่น ฉะนั้น นอกจาก “ทูลกระหม่อมอาจารย์” จะทรงเน้นความสำคัญของการศึกษาและวิธีวิทยาของวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ยังทรงเน้นความสำคัญของภาษาต่างประเทศด้วยว่า ควรจะต้องเรียนรู้หลาย ๆ ภาษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือเข้าถึงแหล่งความรู้ โดยเฉพาะภาษาตะวันตก เพราะหนังสือและแหล่งความรู้ส่วนใหญ่ล้วนเป็นภาษาอังกฤษ แต่การรู้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียวก็ยังไม่เพียงพอต้องเรียนรู้หลาย ๆ ภาษาเพื่อให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาได้หลาย ๆ ทาง

4. บทสรุป

กล่าวได้ว่า เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส เล่มนี้ แม้จะเขียนในลักษณะภาษาพูด แต่กลับเป็นหนังสือที่มีคุณค่า ที่ทุกคนสามารถอ่านได้ เพราะเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระที่ให้ทั้งข้อคิด วิธีวิทยาในการศึกษา และยังช่วยเสริมสร้างประสบการณ์เรื่องการสืบค้นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้รับประโยชน์ดังที่ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” เคยตรัสไว้ว่า “ประโยชน์อย่างหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์คือช่วยให้ผู้ศึกษาได้รู้จักใช้ความคิด รู้จักหาเหตุผลจากข้อมูลต่าง ๆ ที่มีอยู่ เป็นการลับสมองและทำให้ได้รับความรู้อันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม” (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2521) ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์มากไปกว่านี้ หากติดตามอ่านหนังสือที่ “ทูลกระหม่อมอาจารย์” ได้พระราชทานให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ครบทั้ง 4 เล่ม ซึ่งในจำนวนนี้ 2 เล่ม เป็นผลงานของพันเอก ดร. สรศักดิ์ เรื่อง NARA โดยมีวัตถุประสงค์และแกนหลักคำอธิบายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส ให้ความสำคัญกับ “วิธีการ” ในการศึกษาประวัติศาสตร์ ขณะที่ จากแฟ้มเอกสารลับที่สุด ให้ความสำคัญกับ “ข้อมูลใหม่” ทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งหากมีโอกาสจะได้แนะนำหนังสือเล่มนี้ต่อไป

รายการอ้างอิง

- “กรมสมเด็จพระเทพฯ พระราชทานหนังสือประวัติศาสตร์ 4 เล่ม ให้ ศธ. นำไปสอนเด็ก” (21 กันยายน พ.ศ. 2564) <https://www.thaipost.net/main/detail/117426>
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ 2521. “คำนิยม” ใน สะพาน: รวมบทความประวัติศาสตร์ เล่ม 2 พระนคร
แผนกประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. 2552. “ปรัชญาประวัติศาสตร์ในพระราชนิพนธ์ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”. วารสารวิชาการ สถาอาจารย์ สกศ. รร. จปร. 7: 43-65.
- 2564 ก. เรื่องเล่าจากทหารวิชาการอาวุโส: การค้นคว้าและอ่านเอกสารทางประวัติศาสตร์เพื่อสร้าง
คน สร้างชาติและสร้างทหารอาชีพ. กรุงเทพฯ. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- 2564 ข. จากแฟ้มเอกสารลับที่สุด: เผย “ข้อมูลใหม่” ทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2
ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติสหรัฐอเมริกา (NARA). กรุงเทพฯ. สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
สำนักหอจดหมายเหตุแห่งชาติ <https://www.nat.go.th/>
- LIVE การประชุม “สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”: กลุ่มครู
<https://www.youtube.com/watch?v=SL8bpP7nFtE>
- LIVE การประชุม “สภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”: กลุ่มนักเรียน
สตรีมสดเมื่อวันที่ 8 ส.ค. 2021 <https://www.youtube.com/watch?v=zy54dc2jk9U>